

Normurodova Saodat Musurmon qizi

Termiz davlat iqtisodiyot va servis universiteti talabasi

QIZIQARLI MATEMATIKA: BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARINI SONLAR OLAMIGA OLIB KIRISH

Annotatsiya: Ushbu maqolada boshlang'ich sinf o'quvchilarida matematikaga qiziqishni oshirish uchun mo'ljallangan innovatsion usullar, o'yinlar va mashg'ulotlar bayon etiladi. Qiziqarli matematika orqali o'quvchilarga sonlar olamini o'rganish jarayonini osonlashtirish va ularning mantiqiy fikrlash qobiliyatini rivojlantirish maqsadida ta'lim-tarbiyaviy vositalar tavsiya etilgan. Maqola o'quvchilarning yosh xususiyatlariga mos tarzda matematik tushunchalarni singdirish va ularda mustahkam bilimlarni shakllantirishga qaratilgan. Shuningdek, interfaol usullar va o'yinlar yordamida o'quvchilarni sonlar bilan ishlashga bo'lgan qiziqishini oshirish yo'llari ko'rsatib berilgan.

Kalit so'zlar: qiziqarli matematika, boshlang'ich sinf, sonlar olami, interfaol usullar, o'yinlar, mantiqiy fikrlash, ta'lim-tarbiya, innovatsion usullar.

Kirish Boshlang'ich sinf davri bolalarning asosiy bilim va ko'nikmalarni egallash davri bo'lib, ularda o'qish va yozishni o'rgatish bilan birga, matematik tafakkurni rivojlantirish alohida ahamiyatga ega. Bu davrda o'quvchilarda matematikaga bo'lgan qiziqishni shakllantirish ularning kelgusi bilim olish jarayonini muvaffaqiyatli tashkil etish uchun muhimdir.

Mazkur maqolada boshlang'ich sinf o'quvchilarida sonlar olamini qiziqarli va tushunarli shaklda o'rganishga yordam beruvchi innovatsion usullar, o'yinlar va interfaol mashg'ulotlar tahlil qilinadi.

Matematika bolalarning analitik fikrlash qobiliyatini rivojlantiradi, masalalarni yechish orqali mantiqiy xulosalar chiqarishga o'rgatadi. Lekin ko'plab boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun matematika murakkab yoki qiziqarsiz bo'lib tuyulishi mumkin. Shu sababli, o'quv jarayonini qiziqarli, ijodiy va o'yin tarzida tashkil etish ta'lim samaradorligini oshiradi.

Boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun son tushunchasi faqatgina matematik belgilarni o'rganish emas, balki ularning hayotdagi qo'llanilishini tushunishni ham anglatadi. Masalan, sanash, oddiy hisoblash, shakl va o'lchamlarni farqlash kabi ko'nikmalar bolalarning kundalik hayotida katta ahamiyatga ega.

Qiziqarli matematika usullari

1. **O'yinli mashg'ulotlar** O'yin orqali ta'lim berish bolalarda fanlarga bo'lgan qiziqishni oshiradi. Masalan:

- **“Matematik safari” o'yini:** Bolalar raqamlarni topish yoki sanash orqali xarita bo'ylab sayohat qilishadi.
- **“Kim tezroq hisoblaydi?” musobaqasi:** Oddiy arifmetik masalalarni yechish bo'yicha bellashuv tashkil etiladi.

2. **Interfaol texnologiyalar** Interaktiv doskalar va mobil ilovalar yordamida o'quvchilar darsni yanada ko'proq qiziqish bilan o'rganadilar. Masalan, raqamlarni to'g'ri joylashtirish yoki matematik masalalarni yechish bo'yicha o'yinlar orqali ta'lim jarayoni o'zlashtiriladi.

3. **Ijodiy topshiriqlar** Matematikaga oid hikoyalar tuzish, sonlar va shakllardan foydalanib rasmlar chizish o'quvchilarning ijodkorligini rivojlantiradi. Bu usul orqali ularning darsga bo'lgan ishtiyoqi ortadi.

4. **Real hayotga bog'lash** Matematik tushunchalarni hayotiy vaziyatlar bilan bog'lab tushuntirish orqali bolalarda mavzuni tushunish osonlashadi. Masalan, do'konda xarid qilish, uy-ro'zg'or ishlarida foydalaniladigan hisob-kitoblar orqali mavzu o'rgatiladi.

Natijalar va muhokama Qiziqarli matematika usullari yordamida boshlang'ich sinf o'quvchilari sonlar olamini o'rganishda yuqori motivatsiya va qiziqish bilan qatnashadi. O'quvchilarning bilim darajasi sezilarli darajada yaxshilanadi, matematik tushunchalarni tushunish osonlashadi va ular o'zaro musobaqalashish orqali ko'nikmalarini mustahkamlaydilar.

Shuningdek, ijodiy yondashuv orqali bolalarda matematikaga bo'lgan ijobiy munosabat shakllanadi. Interfaol texnologiyalar yordamida bilim olish jarayoni zamonaviy talablarga mos keladi.

Boshlang'ich sinf o'quvchilarida matematikaga qiziqishni shakllantirish ularning ta'lim jarayonini muvaffaqiyatli davom ettirishining poydevorini yaratadi. Qiziqarli va ijodiy dars uslublari yordamida o'quvchilarning bilim olishga bo'lgan ishtiyoqi oshadi, analitik va mantiqiy fikrlash qobiliyatlari rivojlanadi. Kelgusida bu usullar yanada takomillashtirilib, keng miqyosda qo'llanilishi mumkin.

Matematika - bu nafaqat ilmiy soha, balki bolalarda mantiqiy fikrlash, muammolarni hal qilish qobiliyatini rivojlantiruvchi ajoyib vositadir. Boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun matematikani qiziqarli tarzda o'rganish juda muhim, chunki bu ularning ushbu fanga bo'lgan qiziqishini shakllantirishning dastlabki bosqichidir.

"Qiziqarli matematika" orqali o'quvchilarni sonlar olamiga olib kirishning asosiy maqsadi bolalarga matematik tushunchalarni qulay va oson anglash imkonini berishdir. Ushbu yondashuv orqali bolalar sonlarni vizual, amaliy va interaktiv shaklda o'rganadilar.

O'qitishning asosiy yo'nalishlari:

1. **O'yinli yondashuv** Bolalar o'yin orqali o'rganishni yaxshi ko'radilar. Shuning uchun sonlarni o'rgatish jarayonida rang-barang kartalar, qo'g'irchoqlar va matematik krossvordlardan foydalanish juda samarali. Masalan:

- Sonlar ketma-ketligini to'ldirish o'yinlari.
- "Kim tezroq?" nomli matematik musobaqalar.

2. **Vizual vositalar** Rangli tasvirlar va grafiklar yordamida bolalarga abstrakt tushunchalarni tushuntirish osonlashadi. Masalan, daraxtlarning mevalari yoki kubiklar yordamida qo'shish va ayirishni o'rgatish.

3. **Hayotiy misollar** Kundalik hayotdagi misollar yordamida matematikani o'rgatish bolalar uchun qiziqroq bo'ladi. Masalan, bozorga borish, mevalarni sanash yoki o'yinchoqlarni taqsimlash jarayonida sonlar bilan tanishtirish.

4. **Interaktiv metodlar** Raqamli texnologiyalar orqali bolalarni matematik masalalarni hal qilishga jalb qilish. Masalan:

- Matematik o'yinlar bilan to'ldirilgan mobil ilovalar.
- Elektron taxtada masalalarni yechish.

Ushbu metodlar orqali bolalar matematikani sevib o'rganadilar va bu fan ularga qiziq tuyuladi. "Qiziqarli matematika" orqali boshlang'ich sinf o'quvchilarining bilim olishga bo'lgan ishtiyoqi

ortadi, mantiqiy fikrlash qobiliyatlari rivojlanadi va kelgusida matematik fanlarni chuqurroq o'rganishga tayyor bo'ladilar.

Matematika dunyosiga qadam qo'yish - bolalar hayotidagi muhim bosqichlardan biri. "Qiziqarli matematika" loyihasi orqali bolalarni raqamlar va matematik operatsiyalar olamiga olib kirish nafaqat bilim olish jarayonini quvnoq qiladi, balki ularning bilim olishdagi ishtiyoqini ham oshiradi.

Adabiyotlar ro'yxati:

1. Polya, D. (1957). *How to Solve It: A New Aspect of Mathematical Method*. Princeton University Press.
2. Vygotskiy, L. S. (1978). *Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes*. Harvard University Press.
3. Piaget, J. (1952). *The Origins of Intelligence in Children*. International Universities Press.
4. Zankov, L. V. (1977). *Obuchenie i razvitie* (O'qitish va rivojlanish). Moskva: Prosveshchenie.
5. Davlat ta'lim standarti (O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi vazirligi, 2023).
6. Richardson, K. (2002). *Developing Number Concepts*. Dale Seymour Publications.
7. Montessori, M. (1967). *The Discovery of the Child*. Ballantine Books.